

Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona)

OMER ZULIĆ, M.PHIL.

JU Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla, Franje Ledera br. 1., 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina
e-mail: omer.arhiv@gmail.com

Importance of Cultural and Educational Activities for Openness and Affirmation of Archives in Society (Experiences of the Archive of Tuzla Canton)

ABSTRACT

Cultural and educational activities are an important and indispensable segment of each archive. The same is manifested through various forms of action of exhibitions, cooperation with the media and educational institutions. We are talking about various facilities and projects that have multiple goals. One is presentation and affirmation of archival material as cultural heritage, as well as archives and archival activities. The second is the involvement of citizens, especially young people (students) in the project activities, thus raising awareness of the importance of the written cultural heritage. Opening the archives for citizens and society, through cultural and educational and other facilities at the time of global trends in the world, it certainly top priority. In this sense, the overall results are reflected in the level of affirmation, and (lack of) openness of archives to society. Therefore, this paper aims to highlight the importance of cultural and educational activities, through the experience of the Archives of Tuzla Canton, for affirmation and greater openness of our Archives to professional, scientific, cultural, and the general public.

Key words: cultural and educational projects, archives, openness of archives, affirmation of archives, Archive of Tuzla Canton

L'importanza delle attività culturali e formative nell'apertura ed affermazione degli archivi nella società (esperienze nell'Archivio del Cantone di Tuzla)

SINTESI

Le attività culturali e formative sono un segmento importante ed indispensabile per ogni archivio. Ciò si manifesta attraverso svariate forme: mostre, collaborazione con i media e le istituzioni formative. L'autore parla dei vari progetti e dei loro molteplici obiettivi. Uno di questi è la presentazione ed affermazione del materiale archivistico come patrimonio culturale; il secondo è il coinvolgimento dei cittadini, specialmente dei giovani (studenti) nelle attività progettuali, così accrescendo la consapevolezza dell'importanza del patrimonio culturale scritto. Aprire gli archivi alla cittadinanza ed alla società attraverso attività culturali ed educative al tempo della globalizzazione è senza dubbio una priorità assoluta. In questo senso, i risultati generali si riflettono nel livello di affermazione, e (mancanza di) apertura degli archivi alla società. Perciò, l'articolo ha l'obiettivo di evidenziare l'importanza delle attività culturali e formative, attraverso l'esperienza dell'Archivio del Cantone di Tuzla, per l'affermazione e la maggior apertura al pubblico professionale, scientifico, culturale e generico.

Parole chiave: progetti culturali e formativi, archivi, apertura degli archivi, affermazione degli archivi, Archivio del Cantone di Tuzla

Vpliv kulturno-izobraževalnih vsebin na odprtost in uveljavljanje arhiva v družbi (izkušnje Arhiva Tuzelskega kantona)

IZVLEČEK

Kulturno-izobraževalne vsebine so pomemben in nujen segment dela v vsakem arhivu. Kažejo se preko različnih oblik delovanja, kot so razstave, sodelovanje z mediji in izobraževalnimi ustanovami. Gre za raznovrstne vsebine in projekte z več končnih ciljev. Eden izmed njih je predstavitev in uveljavljanje arhivskega gradiva kot kulturne dediščine ter arhivov in arhivske dejavnosti. Drugi je vključevanje prebivalcev, predvsem mladih (dijakov), v

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

projektne aktivnosti ter na ta način osveščanje o pomenu pisane kulturne dediščine. Približevanja arhivov prebivalcem in družbi preko kulturno-izobraževalne in druge vsebine v času globalnih premikov v svetu je vsekakor imperativ časa. V tem smislu se skupni rezultati kažejo v stopnji (ne)ujeljavitve kot tudi v (ne)odprtosti arhivov v družbi. Zato avtor v prispevku preko izkušnje Arhiva Tuzelskega kantona obravnava pomen kulturno-izobraževalne dejavnosti za uveljavljanje in večjo odprtost arhivov do strokovne, znanstvene, kulturne in širše javnosti.

Ključne besede: kulturno-izobraževalni projekti, arhivi, odprtost arhivov, uveljavljanje arhivov, Arhiv Tuzelskega kantona

Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona)

ABSTRAKT

Kulturno-obrazovni sadržaji su važan i nezaobilazan segment rada svakog arhiva. Isti se manifestuju kroz razne oblike djelovanja od izložbi, saradnje sa medijima i obrazovnim ustanovama. Radi se o raznovrsnim sadržajima i projektima koji imaju više ciljeva. Jedan je prezentacija i afirmacija arhivske građe kao kulturnog naslijeđa, te arhiva i arhivske djelatnosti. Drugi je uključivanje građana, a naročito mladih (učenika) u projektne aktivnosti i na taj način podizanje svijesti o značaju pisanog kulturnog naslijeđa. Otvaranje arhiva za građane i društvo, kroz kulturno-obrazovne i druge sadržaje, u vrijeme globalnih kretanja u svijetu, svakako je imperativ vremena. U tom smislu ukupni rezultati ogledaju se u stepenu (ne) afirmacije, kao i (ne) otvorenosti arhiva u društvu. Stoga ovaj rad ima za cilj da ukaže na značaj kulturno-obrazovne djelatnosti, kroz iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona, za afirmaciju i veću otvorenost arhiva prema stručnoj, naučnoj, kulturnoj, ali i široj javnosti.

Ključne riječi: kulturno-obrazovni projekti, arhivi, otvorenost arhiva, afirmacija arhiva, Arhiv Tuzlanskog kantona

1 Uvodne napomene

Djelovanje arhiva na kulturnom i obrazovnom polju dugo je bilo u drugom planu. U godinama stasavanja arhivske službe Bosne i Hercegovine, mnogobrojni objektivni razlozi (materijalni, kadrovski, prostorni, itd), uticali su na (ne)mogućnost planskog djelovanja arhiva na kulturno-obrazovnom polju. Vremenom, sa kadrovskim jačanjem boljom materijalnom, te prostornom pozicioniranošću arhiva, stvorene su neophodne pretpostavke za aktivnije bavljenje navedenom djelatnošću. Proces pretvaranja arhiva u sve življe i aktivnije faktore savremenog kulturnog života u Bosni i Hercegovini naročito je uznapredovao zadnjih decenija. Arhivi postaju sve aktivnije ustanove u savremenim manifestacijama kulturnog i obrazovnog djelovanja i uzdizanja. Vremenom, kulturno-obrazovna djelatnost dobija novu formu, kroz aktivno uključivanje građana (učenika, studenata, penzionera, itd.) u projekte arhiva, koji imaju višestruke ciljeve.

Prevashodni cilj jeste prezentacija pisanog kulturnog naslijeđa koje čuvaju arhivi, stručnoj, naučnoj, kulturnoj, ali i široj javnosti. Arhivi se moraju nametnuti društvenoj zajednici kroz konkretne programe i projekte, kako bi na taj način upoznali društvenu zajednicu, ali je i zaintrigirali za korištenje blaga koje čuvaju arhivi. U vezi sa navedenim, kulturno-obrazovni projekti imaju cilj i u dijelu otvaranja arhiva prema javnosti. Arhivi tako daju bitne informacije o načinima dostupa do informacija, procedurama, načinima korištenja, što predstavlja značajnu informaciju svim potencijalnim korisnicima. Potpuna demokratizacija društva u uskoj je vezi sa otvaranjem arhiva prema javnosti i njihovog konkretnog djelovanja i uspostavljanja obostranih čvrstih odnosa. Na taj način građani trebaju da uvide da arhivi nisu neke zatvorene ustanove, već da su u pitanju stručne, profesionalne i društveno odgovorne ustanove. S druge strane, otvorenost arhiva u vremenu globalizacije, je prevashodno pitanje u kolikoj mjeri je određeno demokratsko društvo "demokratsko". Arhivi u skladu sa tim moraju pokazati visok stupanj otvorenosti prema javnosti.

Na taj način arhivi postaju generatori kulturnih zbivanja, dinamični centri kulture uključeni u proces oblikovanja i podizanja svijesti, naročito mladih ljudi, o značaju kulturno-historijskog naslijeđa. Sav taj proces može se realizovati samo kontinuiranim aktivnim, stručnim i planskim djelovanjem

arhivskih zaposlenika, koji se moraju svojim kulturnim sadržajima nametnuti i zaintrigirati javnost. Na taj način se ubrzava razvoj "arhivske kulture" u društvu, a time utiče na popularizaciju arhivske djelatnosti.

2 Kulturno-obrazovni sadržaji u funkciji popularisanja arhivske djelatnosti

Važni segmenti kulturno-obrazovnog djelovanja arhiva jesu izložbe, predavanja, saradnja sa medijima i obrazovnim institucijama, koji će biti predmetom analiza u ovom radu. Iako osim pomenutih i drugi sadržaji arhiva, kao što su promocije i izdavačka djelatnost, organizacija raznih stručnih i naučnih skupova imaju kulturnu i obrazovnu komponentu, mi ćemo se bazirati samo na naprijed navedene.

Izložbe arhivskih dokumenata jedan su od značajnijih vidova popularisanja arhivske djelatnosti i kulturno-obrazovnog djelovanja arhivskih ustanova. Budući da su izložbe najzastupljeniji i najmasovniji način prezentacije kulturnog naslijeđa i otvaranja arhiva prema javnosti, to će u radu biti i stavljen akcenat upravo na izložbe. Interesovanje za arhivsku građu, kod šire društvene zajednice, bilo je dobrim dijelom povod za otvaranje prvih izložbi arhivskih dokumenata. U nekim zemljama, ovakve izložbe su organizovane već u drugoj polovici XIX stoljeća, najprije u Parizu, zatim u Londonu i Kopenhagenu. U Beču je 1904. godine otvorena stalna izložba dokumenata, odnosno muzej arhivske građe (Sarić, 1982). Kasnije tu djelatnost prihvataju i drugi arhivi. Međutim, do pravog procvata ovakvog načina popularisanja arhivske djelatnosti, došlo je tek poslije Drugog svjetskog rata, kada mnogi arhivi počinju da se bave ovim segmentom arhivske djelatnosti. Uostalom, navedeno djelovanje je i obaveza arhiva, a u skladu sa arhivskim propisima, po kojima arhivi između ostalog „priređuju izložbe, predavanja i provode druge oblike kulturne djelatnosti radi podsticanja zanimanja za arhivsku građu i arhivsku djelatnost“ (*Zakon o arhivskoj djelatnosti, 2000, član 37*).

Od osnivanja, 1954. godine, pa do danas Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla, prošao je dugotrajan period stručnog i profesionalnog uzdizanja na nivo respektabilne i prepoznatljive arhivske, ali i ustanove kulture, kako u Bosni i Hercegovini, tako i van njenih granica. Uzimajući u obzir materijalne, kadrovske, stručne i druge kapacitete, Arhiv Tuzla u početnom periodu svog djelovanja nije u značajnijoj mjeri bio zastupljen na polju organizovanja arhivskih izložbi. Međutim, vremenom, uprkos objektivnim otežavajućim okolnostima, arhivski radnici su svojim entuzijazmom pokrenuli aktivnosti na organizaciji arhivskih izložbi, na koji način su ostvarili značajan kontakt sa širom društvenom zajednicom. Tako se Arhiv Tuzla postepeno razvijao u dinamičan centar kulturnih dešavanja na prostoru tuzlanske regije, ali i cijele Bosne i Hercegovine.

Izložbena aktivnost Arhiva Tuzlanskog kantona je od početnih kratkotrajnih, periodičnih, opštih i nepokretnih izložbi, prerasla u intenzivnu kulturno-izložbenu aktivnost, gdje osim već navedenih dominiraju tematske, pedagoške, trajno aktivne, odnosno stalne postavke izložbi, zatim pokretne izložbe, koje izlaze van okvira ne samo lokalne zajednice, nego i države. Izložbena aktivnost se od početnih tema izložbi koje su se odnosile na određene političke i historijske događaje, te istaknute ličnosti, vremenom orijentišu na konkretnije sadržaje koji se tematski odnose na konkretnija pitanja prezentacije arhivske građe, poput planskog predstavljanja fotografske građe, razglednica, memoranduma, plakata, kao i teme koje se odnose na zaštitu industrijskog kulturnog naslijeđa, rodoslovlje, itd.

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

Slika 1: Zajednička izložba „Holokaust, genocid...“ Arhiva Tuzlanskog kantona i Historijskog arhiva Sarajevo, 2010. godine u Zgodovinskom arhivu Celje

Ovakav zaokret kulturno-izložbene djelatnosti Arhiva Tuzlanskog kantona rezultat je napretka ustanove na stručnom planu. Takav zaokret je i rezultat potrebe šireg shvatanja kulturnog djelovanja u vremenu globalizacije društva, ali i kulture, te shvatanja kulture i kulturnog naslijeđa kao dijela šire regionalne i svjetske baštine. U tom smislu Arhiv Tuzlanskog kantona značajno izlazi iz lokalnih okvira djelovanja, te djeluje na regionalnoj i široj evropskoj kulturnoj pozornici.

Izložbena djelatnost arhiva ima značajnu funkciju na planu popularizacije arhivske djelatnosti, odnosno arhivske građe, kao pisanog kulturnog blaga. Osim prezentacije arhivske građe, arhivi na taj način podstiču i razvijaju svijest građana o značaju arhivske građe, ali i ustanova, bez čijeg bi institucionalnog djelovanja sudbina iste bila neizvjesna. Svakako, izložbe imaju značajnu obrazovnu komponentu, naročito kod učenika svih uzrasta. U svom planskom djelovanju, Arhiv Tuzlanskog kantona realizuje redovne izložbene sadržaje, u čiju realizaciju nastoji uključiti što veći broj građana. Naročitu pažnju pri tome posvećuje najmlađim generacijama (učenicima), zatim studentima, penzionerima, te ostalim građanima. Bitna ciljna grupa kojoj Arhiv posvećuje pažnju jesu i građani tzv. treće generacije, odnosno penzioneri, koji su istinski prijatelji arhiva, koji redovno ne samo posjećuju arhiv, nego depone i značajan dio arhivske građe lične i porodične provenijencije.

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

Slika 2: Plakat izložbe *Stare čaršije u Bosni i Hercegovini*, iz lične zbirke Ataha Mahića, povodom obilježavanja 1. marta, Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine

U cilju što većeg uključivanja građana na planu zaštite pisanog kulturnog naslijeđa, Arhiv Tuzlanskog kantona, kontinuirano ukazuje na značaj arhivske građe koja je u posjedu građana. U cilju postizanja što boljih rezultata, te aktivnosti podrazumijevaju široku lepezu aktivnosti od predavanja, okruglih stolova, te saradnje sa medijima. Rezultati tih aktivnosti sadržani su u činjenici da Arhiv Tuzlanskog kantona čuva značajan broj ličnih i porodičnih zbirki. U novije vrijeme otišlo se i korak dalje te su pokrenute aktivnosti na izradi i realizaciji izložbi, iz fundusa ličnih i porodičnih zbirki¹. Na taj način se željela poslati jasna poruka svim građanima, da je samo institucionalnom zaštitom, sudbina arhivske građe izvjesna, te da će samo u tom slučaju ista imati svoju funkciju, odnosno biti predmetom korištenja. Na ovaj način se svim aktivnim saradnicima arhiva ustvari odaje priznanje za njihov doprinos afirmaciji arhivske djelatnosti, te zaštiti pisanog kulturnog naslijeđa.

U novije vrijeme Arhiv Tuzlanskog kantona sve više odstupa od opštih izložbi, te se okreće ka realizaciji konkretnijih tematskih izložbi. Naime, opšte izložbe su za neupućene građane dosta kompleksnije za razumijevanje i praćenje istih, dok prezentacija izložbi vezanih za određeno pitanje, koje je aktuelno u datom trenutku može pobuditi veću pažnju i interes građana. U tom smislu je značajna idejnost i kreativnost u odabiru prave teme u pravo vrijeme. Ovakve, tematske izložbe jedan su od najznačajnijih i najvrednijih oblika i djelovanja kulturno-izložbene aktivnosti Arhiva Tuzlanskog kantona. One su u isto vrijeme odraz izrastanja ustanove u prepoznatljivu, respektabilnu, stručno osposobljenu, programski i idejno evropski profilisanu ustanovu, koja baštini nezamjenjivo kulturno naslijeđe.

Značajan aspekt planskog djelovanja ogleda se u činjenici i potrebi kulturnog djelovanja na globalnom planu, shvatajući kulturu kao dio evropskih i svjetskih kulturnih kretanja. U tom smislu, početne izložbe Arhiva Tuzlanskog kantona, koje su bile realizovane samo na lokalnom nivou, vremenom prerastaju u kulturno-izložbene aktivnosti i prezentaciju kulturnog blaga na širem regionalnom planu.

1. Tako je Arhiv Tuzlanskog kantona realizovao nekoliko izložbi iz ličnih zbirki Nurage Softića iz Banovića, Ataha Mahića iz Brčkog, Raifa Čehajića iz Sarajeva i drugih. Na taj način se podstiču građani da svoje lične zbirke deponuju u arhive.

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

Realizacija zajedničkih izložbi sa drugim arhivima ili ustanovama kulture i asocijacijama predstavlja dodatnu formu djelovanja na planu kulturnog naslijeđa i kulture u širem smislu. Arhiv Tuzlanskog kantona je realizovao zajedničke izložbe sa drugim arhivima, muzejima, bibliotekama, ali i stručnim i drugim asocijacijama i udruženjima iz oblasti kulture i kulturnog naslijeđa. Značajno je napomenuti da se svi kulturno-obrazovni sadržaji Arhiva Tuzlanskog kantona realiziraju u saradnji sa Društvom arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona, kao stručnom asocijacijom arhivista i arhivara.

Sa realizacijom arhivskih izložbi Arhiv Tuzla je započeo dosta rano, a od 1984. godine veoma intenzivno, tako da je do 1994. godine gotovo svake godine realizovana po jedna izložba, a u zadnje vrijeme i više izložbi godišnje. U kolikoj mjeri je Arhiv Tuzlanskog kantona posvetio pažnje realizovanju izložbi najbolje ilustruje činjenica da su iste priređivane i u najtežim godinama agresije na Bosnu i Hercegovinu².

Slika 3: Izložba *Tuzla na starim fotografijama-otrgnuto od zaborava*, postavljena u Belom Manastiru (R Hrvatska), 8. januara 2013. godine u saradnji sa Zavodom za baranjsku povjesnicu i Centrom za kulturu Beli Manastir

Proteklih deceniju i po Arhiv Tuzlanskog kantona godišnje realizuje po nekoliko arhivskih izložbi. Značajan iskorak Arhiv je napravio planskom, sistemskom realizacijom izložbi u skoro svim općinama Tuzlanskog kantona, kao i u većem broju bosansko-hercegovačkih gradova. Na taj način Arhiv Tuzla je preuzeo vodeću ulogu na polju afirmacije arhivske građe i arhivske djelatnosti. Saradnja i razmjena arhivskih izložbi sa drugim arhivskim ustanovama, kako u Bosni i Hercegovini, tako i van njenih granica su redovni sadržaji Arhiva Tuzlanskog kantona³. U zadnjih nekoliko godina otišlo se i

2. U periodu agresije na Bosnu i Hercegovinu, Arhiv Tuzlanskog kantona je nastavio sa realizacijom izložbi. Naime, 1993. godine, realizovana je izložba pod nazivom „*Ratna 1992. na Tuzlanskom okrugu*“, autora mr. Azema Kožara i saradnika. Azem Kožar (1993). Cjelovita fotoretrospektiva. U: *Zmaj od Bosne, List za slobodnu Bosnu i Hercegovinu*, broj 20, Tuzla, str. 11. Izložbe su realizovane i naredne 1994. te 1995. godine.

3. Arhiv Tuzlanskog kantona bio je organizator i domaćin značajnom broju izložbi iz gotovo svih zemalja u okruženju, a jedan od prepoznatljivih godišnjih sadržaja Arhiva Tuzlanskog kantona jeste postavka gostujućih izložbi na Međunarodnom savjetovanju „Arhivska praksa“ koje se svake godine održava u Tuzli.

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

korak dalje, kada je značajan broj arhivskih izložbi prešao granice Bosne i Hercegovine, u cilju upoznavanja inozemne javnosti sa kulturnim sadržajima Arhiva Tuzlanskog kantona⁴.

Slika 4: Plakat izložbe pod nazivom *Industrijsko naslijeđe - treba li nam*, koja je postavljena u okviru realizacije okruglog stola pod nazivom *Zaštita industrijskog naslijeđa*, 2008. godine

Uvezivanje izložbi sa drugim prigodnim sadržajima, takođe doprinosi da šira društvena zajednica ima razvijeniji senzibilitet za pitanje kulturnog naslijeđa, odnosno arhivske djelatnosti. Tako se u novije vrijeme tematske izložbe obavezno vežu uz prigodna predavanja, historijske časove, seminare, savjetovanja, naučne i stručne skupove i druge sadržaje o kojima tematski govori i sama izložba. Na taj način se daje nova dimenzija percipiranja, ali i razumijevanja izložbi. Naime, bez obzira na snagu argumentacije arhivske građe, "živa riječ" ostaje nezamjenjivo sredstvo u uspostavljanju najneposrednijeg kontakta. Na taj način se postižu najefektniji učinci na planu popularizacije arhivske djelatnosti.

Potrebno je istaći da Arhiv Tuzlanskog kantona realizuje značajan broj stručnih i naučnih skupova, koje prate tematske izložbe koje se direktno odnose na pitanja koja su predmetom stručne ili naučne elaboracije na samim skupovima. U periodu od 2007. godine redovno se organiziraju okrugli stolovi na određenu aktuelnu temu⁵. Ove 2016. godine, realizirat će se jubilarni deseti po redu okrugli

4. U okviru dugogodišnje uspješne saradnje sa Zgodovinskim arhivom Celje i Arhivom iz Ptuja u saradnji sa Historijskim arhivom Sarajevo priređena je 2010. godine izložba *Holokaust-genocid*, a u saradnji sa Bošnjačkim klubom iz Inzbruka (Austrija) 2009. godine priređena je izložba *Srebrenica da se nezaboravi*. Izet Šabotić, Nermana Hodžić, Selma Isić (2012). *Vodič kroz arhivske fondove i zbirke Arhiva Tuzlanskog kantona*, Tuzla, str. 13.

5. U proteklom periodu realizovani su sljedeći okrugli stolovi: *Dostupnost informacija: zakonski okvir i stvarna praksa - ljudska i građanska prava* (Tuzla 2007.), *Zaštita industrijskog naslijeđa* (Tuzla 2008.), *Fotografska građa-historiografska i umjetnička vrijednost* (Tuzla 2009.), *Naučno i stručno djelo Šabana Hodžića* (Tuzla 2010.), *Zaštita i značaj porodičnih i ličnih arhivskih fondova i zbirki* (Tuzla 2011.), *Genealoška baština - sebara naše prošlosti* (Tuzla, 2012.), *Kulturno naslijeđe u funkciji turizma* (Tuzla, 2013.), *Prvi svjetski rat u historijskim izvorima* (Tuzla, 2014.), *Memoarska građa i usmena predaja - značaj za naučna istraživanja* (Tuzla, 2015.). Godišnji izvještaji Arhiva Tuzlanskog kantona. Organizatori okruglih stolova su Arhiv Tuzlanskog kantona i Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona, kao stručna arhivska asocijacija koja u skladu sa Statutom radi na prezentaciji i afirmaciji arhivske djelatnosti i arhivske građe kao pisanog kulturnog blaga zemlje. Izvještaji o radu JU Arhiv Tuzlanskog kantona od 2007-2015. godine.

sto na temu „Arhivi i mediji u funkciji afirmacije i zaštite arhivske građe“. Gotovo sve pomenute skupove pratila je tematska izložba⁶.

Naročitu pažnju Arhiv Tuzlanskog kantona posvećuje saradnji sa medijima, koja ima za cilj da što većem broju građana pravovremeno pruži informaciju o arhivu, njegovoj djelatnosti, aktuelnosti, kulturnim i drugim sadržajima. Sa programskim sadržajima građani se unaprijed upoznaju putem web stranice arhiva, ali i putem medija. Plakate, pozivnice, te kontakti sa građanima putem web portala, mejla, fejbuka, doprinose boljoj posjećenosti i uspješnosti realizacije određenog kulturnog sadržaja.

Zahvaljujući dobroj saradnji sa medijima, svaki kulturni sadržaj Arhiva Tuzlanskog kantona se u saradnji sa lokalnim TV stanicama prezentuje široj javnosti putem tematskih emisija. Tako se uz učešće posjetilaca, autora izložbe ili npr. izlagača na skupu, putem medija upoznaje šira društvena zajednica sa datim kulturnim sadržajem arhiva. Na taj način mediji postaju produžena ruka arhiva u funkciji kulturnog uzdizanja i razvijanja svijesti o značaju arhiva, arhivske građe, odnosno arhivske djelatnosti.

3 Obrazovni sadržaji arhiva tuzlanskog kantona

Na planu realizacije obrazovnih sadržaja Arhiv Tuzlanskog kantona naročitu pažnju posvećuje kontinuiranoj, organiziranoj saradnji sa odgojno-obrazovnim ustanovama sa prostora Kantona, ali i šire⁷. Analizom obrazovne djelatnosti Arhiva Tuzlanskog kantona u proteklom periodu mogu se zapaziti dvije ključne faze obrazovne djelatnosti Arhiva Tuzlanskog kantona. Prva, početna faza odnosila se na organizirane posjete učenika i upoznavanje sa djelatnošću Arhiva, zanimljivostima, dokumentima, fotografijama i sl. Navedena faza je imala veliki značaj u dijelu uspostavljanja trajnije saradnje sa odgojno-obrazovnim ustanovama, s jedne, te razvijanje svijesti kod učenika o značaju arhiva arhivske građe, kao kulturnog blaga zemlje. Prilikom planskih, organizovanih posjeta učenika i studenata Arhivu Tuzlanskog kantona, početno upoznavanje sa arhivom, njegovom djelatnošću, značajem arhiva i arhivske građe, itd. se vrši u galerijskom prostoru, koji služi za stalnu postavku neke od arhivskih izložbi. Prilikom posjete ukazuje se na značaj arhiva, arhivske djelatnosti, te arhivske građe kao pisanog kulturnog blaga zemlje. Naročito izložbe ostavljaju veliki utisak na učenike, te ih oni sa velikom pažnjom i zainteresovanošću razgledaju. Osim toga učenici imaju priliku pogledati dokumentarni film o Arhivu Tuzlanskog kantona, zatim depoe za prihvatanje preuzete arhivske građe, depoe obrađenih fondova i zbirki, specijalnu biblioteku Arhiva, službu obrade, itd. Na taj način se učenicima dočarava sama ustanova, ali i njen značaj za društvo i državu u cjelini. Praktično se iznose iskustva vezana za mogućnosti korištenja arhivske građe, načini dostupnosti.

Kada je predmetna saradnja dostigla jedan viši nivo, kao rezultat dugogodišnje saradnje, onda se prešlo na slijedeću fazu. To je uključivanje učenika u projekte koje realizira Arhiv. Dakle, učenici nisu više bili pasivni slušaoci, nego aktivni sudionici realizacije projekata. Naime, Arhiv Tuzlanskog kantona je postao prepoznatljiv po konstantnom uključivanju učenika u obilježavanju značajnih datuma kao što su: Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine, Dan državnosti Bosne i Hercegovine, dan međunarodnog priznanja suvereniteta i nezavisnosti Bosne i Hercegovine, Dan arhiva, Dan kulturnog naslijeđa, Dan arhivske službe. Svojim aktivnim učešćem učenici ispoljavaju u najvećoj mjeri zainteresiranost i senzibilitet za kulturno blago zemlje. U realizaciju navedenih projekata uključuju se učenici osnovnih i srednjih škola.

Učenici aktivno učestvuju u pripremama historijskih časova na neke prigodne teme i praznike, zatim učestvuju u pripremama i realizaciji izložbi, digitalnih prezentacija. Naročit interes učenici su pokazali za pripremu izložbe, te su kroz izbor dokumenata, fotografija, te ostale arhivske građe, sami se uvjerali u koliko mjeri su izložbe zanimljive za sve uzraste i u koliko mjeri doprinose afirmaciji

6. Tako su u okvirima realizacije tematskih okruglih stolova priređivane i tematske izložbe kao što su: U okviru okruglog stola na temu *Zaštita industrijskog naslijeđa* (Tuzla 2008.), priređena je i izložba pod nazivom *Industrijsko naslijeđe-treba li nam?*, zatim okrugli sto *Genealoška baština - sebara naše prošlosti* (Tuzla, 2012.), sa tematskom izložbom *Izložba rodoslova-Naši korijeni*, okrugli sto na temu *Prvi svjetski rat u historijskim izvorima* (Tuzla, 2014.), sa izložbom na temu *Prvi svjetski rat u dokumentima i fotografijama Arhiva Tuzlanskog kantona*, te mnogi drugi. Godišnji izvještaji Arhiva Tuzlanskog kantona.

7. Osim sa općina Tuzlanskog kantona, Arhiv Tuzlanskog kantona posjećuju učenici i sa područja drugih općina, kao što su Zenica, Brčko i drugih.

Omer ZULIĆ: Uticaj kulturno-obrazovnih sadržaja na otvorenost i afirmaciju arhiva u društvu (iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona), 277-286

arhivske djelatnosti. Učenici historijski sekcija su čak učestvovali i na određenim tematskim skupovima i okruglim stolovima, na kojima su iznosili svoja promišljanja, te stavove vezano za određena pitanja. Na ovaj način učenici ukazuju na značaj arhivske građe, ali i bitnost ustanova koje baštine kulturno naslijeđe⁸.

U obrazovnoj djelatnosti, Arhiv Tuzlanskog kantona naročitu pažnju posvećuje saradnji sa Odsjekom za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Ta saradnja se odvija kroz različite forme i sadržaje, a rezultat toga je zastupljenost arhivistike kao obavezujućeg predmeta u naučno-nastavnim planovima Odsjeka za historiju. Značaj Arhiva se ogleda i u činjenici da su zaposlenici Arhiva bili predavači i asistenti na pomenutoj predmetnoj grupi. Studenti Odsjeka za Turski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Tuzli imaju dobru saradnju sa Arhivom Tuzlanskog kantona⁹.

Slika 5: Historijski čas i izložba, 25.2.2011. godine, posvećeni obilježavanju Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine (na slici učenici Gimnazije "Ismet Mujezinović" Tuzla drže historijski čas)

Kroz naprijed navedene oblike kulturno-obrazovnih aktivnosti, Arhiv direktno utiče na veću senzibiliranost građana za kulturno naslijeđe i arhivsku djelatnost. Kroz obostrane i zajedničke kulturne aktivnosti stvara se jači front na planu zaštite arhivske građe, naročito one u posjedu fizičkih lica, gdje se kroz ovakve aktivnosti građani animiraju da iste deponuju i stave pod institucionalnu zaštitu. Na taj način se stvara ambijent u kome će sudbina arhivske građe, kao memorije društva i države biti izvjesnija.

Svi navedeni projekti arhiva imaju za cilj veću otvorenost prema javnosti i korisnicima, što je krajnji cilj svakog arhiva. Istovremeno, navedeni projekti utiču na afirmaciju i popularizaciju arhiva, arhivske djelatnosti i arhivske građe kao pisanog kulturnog naslijeđa. Sve to utiče na jačanje svijesti cjelokupne društvene zajednice o značaju navedenih ustanova koje baštine arhivsko kulturno blago.

8. Tako su učenici historijske sekcije JU Gimnazija „Meša Selimović“ iz Tuzle, aktivno učestvovali u realizaciji okruglog stola na temu: *Memoarska građa i usmena predaja - značaj za naučna istraživanja* (Tuzla, 2015.). Jedna od učenica je učestvovala i u diskusiji na navedenu temu.

9. Detaljnije o obrazovnoj djelatnosti Arhiva TK pročitati u: Izet Šabotić (2013). *Obrazovna djelatnost u Arhivu Tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova*. U: *Atlanti* N.2, Trieste-Maribor, str. 141-151.

4 Zaključak

Kulturno obrazovni sadržaji su važna i nezaobilazna komponenta djelovanja arhiva i kao takvi nemaju alternativu. Iako se još uvijek značajan broj arhiva susreće sa poteškoćama kadrovske, materijalne i druge prirode, ipak je neophodno iznaći mogućnosti za realizaciju kulturno-obrazovnih projekata, a u cilju veće afirmacije i otvaranja arhiva prema javnosti. To se postiže konkretnim projektima, kojima se prezentuje arhivska građa, afirmiše arhivska djelatnost i jača svijest građana o značaju kulturnog blaga zemlje. Na taj način se arhivi u potpunosti otvaraju i približavaju javnosti, čime se postiže krajnji cilj svakog arhiva, a to je dobra saradnja sa korisnicima usluga arhiva.

Iskustva Arhiva Tuzlanskog kantona na tom planu su jako pozitivna i bogata. Saradnja sa drugim arhivima, građanima, ustanovama i udruženjima kulture rezultirala su popularizacijom arhiva i arhivske djelatnosti u društvu. Isto je uticalo na veću zainteresiranost građana za arhiv i sadržaje koje arhiv realizira. Popularizacija se ogleda i u činjenici da oni građani koji su konzumenti kulturnih sadržaja arhiva, stiču spoznaju o značaju istih za cjelokupnu društvenu zajednicu i državu u cjelini. Oni čak i svoju ličnu - porodičnu arhivsku građu deponuju u arhiv i tako direktno doprinose afirmaciji djelatnosti, ali i jačanju svijesti o značaju institucionalne zaštite arhivske građe.

Danas je Arhiv Tuzlanskog kantona prepoznatljiva i respektabilna ustanova kulture na prostoru Tuzlanskog kantona, Bosne i Hercegovine, ali i šire. O tome svjedoče mnogobrojni uspješno realizovani projekti, sistemski uspostavljena kulturna saradnja sa arhivskim i drugim ustanovama i asocijacijama kulture u zemlji i inostranstvu, kao i sa korisnicima usluga arhiva.

Literatura

Godišnji izvještaji o radu JU Arhiv Tuzlanskog kantona.

Sarić, S. (1982). Izložbe arhivskih dokumenata. U: *Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine*, godina XXII, knjiga XXII, Sarajevo.

Šabotić, I. (2013). Obrazovna djelatnost u Arhivu Tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova. U: *Atlanti* N.2, Trieste-Maribor.

Šabotić, I., Hodžić, N., Isić, S. (2012). *Vodič kroz arhivske fondove i zbirke Arhiva Tuzlanskog kantona*. Tuzla: Arhiv Tuzlanskog kantona.

Zakon o arhivskoj djelatnosti Tuzlanskog kantona (2000). Službene novine Tuzlanskog kantona, br. 15.

SUMMARY

Cultural and educational activities are important and unavoidable component of archive's activities, and as such they have no alternative. Although still a significant number of archives encounter difficulties with personnel, material and other, it is necessary to find opportunities for the realization of cultural and educational projects, and for greater affirmation of the opening of the archives to the public. This is achieved through concrete projects, which presents archives, affirms their activity and growing awareness of the importance of the cultural heritage of the country. In this way, the archive is fully open and closer to the public, thus achieving the ultimate goal of every archive: it's good cooperation with the users of archival material. Experiences of the Archives of Tuzla Canton in this area are very positive and rich. Cooperation with other archives, citizens, institutions and associations of culture resulted in the popularization of archives and archival activities in society. It also affected the greater interest of the citizens for the archives and the contents of the archival material. Popularization is reflected in the fact that those citizens who are consumers of cultural content acquire knowledge about the importance of archives for the entire community and the country as a whole. They even have their personal or family archival material deposited in the archives and thus directly contribute to the affirmation of activity, but also raising awareness of the importance of institutional protection of archive material. Today the Archive of Tuzla Canton is recognizable and respectable cultural institution in the area of Tuzla Canton, Bosnia and Herzegovina, and beyond. This is evidenced by numerous successful projects that we implemented, the system of established cultural cooperation with archives and other institutions and associations of culture at home and abroad, as well as with users of archives.

Typology: 1.04 Professional Article

Submitting date: 03.02.2016

Acceptance date: 20.02.2016